

"I'll show you life of the spirit, I'll show you!"

הצרכה של סוכן הביטוח המטורף (ג'ון גודמן), קוצר-כל בתת-מקלע, בריצתו אחר הסופר במסדרון האינסופי של המלון העולה בלהבות. מתוך "בארטון פינק", האחים כהן לאלני מתמי ג', 20 בספטמבר 2020

בתערוכה של אלי חשתי צריבה. חיים של מישהו נגעו בי. בעוצמה. משהו הכרחי נודף מהעבודות האלה.

על מדשאת מובי נזכרתי בדפוס ישן; פלקטים בצבעים ירודים על נייר זול, מאלה שאהב רפי לביא וגרם גם לנו לאהוב. אני זוכרת – וזה כבר לנצח – שג'קי גליל היא זו שתופיע כשחרזדה ברמלה, כותרת ברזל באמנות הישראלית, ואיך פעם, עוד לפני שהודבק בציור, הצביע רפי על פלקט הרמטכ"ל דדו בירוק נוראי ואמר, "איזה יופי, מדים של צה"ל בירוק בקבוק!".

לעניין אלי: למשל הלב הוורוד. רה-תרגום דיגיטלי של ציור שמן סתמי של סימן דיגיטלי גנרי, סוג השרשור המושך את לבו, פוגש אותי בצורה לא בלתי דומה לסוג ההזרה שעורר לביא בחיבתו לדימויים מדורדרים. כבר פלקט "דדו" הוא רפרודוקציה גרועה של ציור שמן רע, כשלעצמו מניירה שחוקה. הצבע הזר על הרמטכ"ל "שלנו" מנער גם "אותו" וגם

את "שלנו". נוצרת מידה שבה השיבוש קורא ערך. שרשרות הדימויים של אלי משבשות כל מידה וערך, ולכן, ובהקשר המקומי שאני בוחנת, אני מזיזה עד רפי את "מאז החלו המדידות". מאז הלך השיבוש והשתבש.

נשאר שההסטה, הסטייה, הטריבסיות, היא כאן קרקע העשייה. זו מעוגנת במודל מסוים מאוד של מחשבה על דימוי; מה ייצר אותו, מה יעניק לו את סוג החיוניות שלו. כעיקרון, המודל אינו משתנה במעבר למסכים, לסריקות ולפוטושופ. והעיקרון הוא שהקלקול הצבעוני, הכרומטי, הטקסטורלי וכו' הוא הרעיון. זה כוח הדיבור; ה"אמירה" בסטייה. ב"דדו", ב"מרילין" של וורהול, ב"לב" של אלי – הסטייה מתחילה לדבר (להיראות) מכוח ההשוואה אל-, כלומר, נוצר הדיבור מבעד לפילטר, כלי שני, מיסוך, נוסחה וכיוצ"ב: הדימוי ידבר מבעד ליחסיו עם עוד דימוי, ועוד אחד ועוד ועוד. שנות ה-60 הגבירו את הרגישות של האמנים לטקסטואליזם – הכליאה בשרשרות מסמנים כשהמסומן הולך ומחוויר, דועך או: לא היה שם מעולם. גם מפה החלה טיסת הקמיקזה עד "חיסול המציאות" ו"מות האמת". התערוכה של אלי מייצרת סטריפטיז קברטי אל מול פראזות ריקות מסוג זה.

אלי הכניס את עצמו אל תוך הלוגיקה של הפילטר בעת הזו. המעשה האמנותי שלו כרוך בעיבוי, בהפלצה של הפילטריזציה שמזמן מחובקת עד חנק גם במערכות ייצור הדימויים ש"מחוץ" לאמנות, ואולי הפוך, היתה שם קודם. המלה "הפלצה" באה להשמיע את המפלצת או המפלצתיות ש"צומחת" משיטות העיבוי שלו; מיני רישות של תרגום על תרגום, דימוי משוקף על עצמו בעוד ועוד פרטים מוגדלים של אותו מעשה שכוחו היצרני הוא מכני ביסודו, ומתוך כך בדיוק גם מעורר פלצות; האוטומטי שבמוטציה מכנית מחקה את האורגני.

במידה מסוימת ניתן לכרוך את פרוצדורות העיבוי עם רעיון מפשט המבוטא במיז-אן-אפיים. *mise en abîme* הוא השם הצרפתי של סוג השיקוף המתקבל כשמעמידים מראה מול מראה. מילולית פירושו: "להיות מושם בתהום". גידולה של תהום כזו ברגרסיה אינסופית של עיבוי עצמי – המראה של המראה של המראה – משטיח כל עומק ומבטל כל פרספקטיביות באמצעות הפרספקטיביות עצמה. גם אם עבודותיו של אלי מגלמות תהליכים מורכבים ומגוונים יותר, תורם לחשוב עליהן תחת גג כזה. עבודת הדלי, עבודת מפתח מבחינתו, היא אולי השם הפרטי של שטיחות תהומית כזו.

הנה משהו שאלי סיפר לי עליה:

כותרת עיתונאית משפילה על עבודתי "זה מתחיל בספונג'ה" התניעה אותי. אז "מאז החלו המדידות" החלו בספונג'ה, בהדגמה של מה ריק תמיד ומה מתמלא בלי סוף, ובעיקר מה היחסים ביניהם. הדלי הוא העבודה הראשונה בסדרה, מרגע שנכנסתי למערכת החוקים של מילוי צורה דו-ממדית. בציורים שהצגתי בלוס-אנג'לס התחלתי לחפש איך הפעולה הזו עובדת במציאות על אובייקטים וצורות סגורות ופתוחות. אחר-כך כבר חשבתי במה אפשר למלא דברים ואילו יחסים אני יכול או לא לקיים בין הכלי, המיכל, האזור הקעור – לתכולה, להיקוות. בדלי – ש"לי" כנראה הוא כלי הקיבול שלי, יותר מקערה, כד או ארנק – הבנתי שאני יכול לעשות את זה אם הוא מלא מלכתחילה, ואהבתי את זה שהמילוי במים מייצר את הפאות שבהן ניתן לייצר היקוות. ברגע שזה הובן וצויר ממש על הדלי, וצולם (יש רגע משמעותי מבחינתי שרק הכתם הפיזי המצויר באמת על הדלי מתמוסס לתוך המים, ואלו הדוגמים ממנו חופשיים ושרירים), עלה גם חוק הגזירה השווה: אם הפאות של הדלי ממולאות, כל דבר בר-מילוי ימולא. אז מילאתי את הבלטות ברקע ואת הצורות שיצרה הידית. לקראת ההצבה היה לי ברור שאם דגמתי את מילוי משיחת הצבע הלבן שבתוך הדלי והעברתי אותו לסביבת הפורמט, אני חייב לשחרר אותו גם לרצפת המוזיאון.

א-פרופו הדלי שלא מתמלא או מתמלא עד אין-קץ, שהוא "רק" תחתית, או נטול תחתית: פעם שאלו את רפי על הדיקט. למה תשתית הציור שלו

היא דיקט? הוא ענה: "הדיקט זה פאקט, ופאקט זה דיקט!". גם בזה נזכרתי בתערוכה של אלי. ומה קורה כשהציור הולך ומצטמק ונעשה שטוח ודק אף יותר מדיקט, האין זה העומק המושטח לאפס במיז-אן-אפיים? הלכה המראה, ואנחנו – 'ראש בקיר' – בזכוכית, בעצם. או: פני השטח המשקפים של המים בדלי. מבחינת שרשרות ושכפולי הדיגום/תרגום של אלי, ההשמה בתהום כזו היא ה"גורם", והיא ה"מפעיל" של ההתנפצויות והשברים וגם של החורים הפיזיים; עיניים – חורים, בלי ידיים, בלי רגליים, בלי זין – שהתערוכה הזו מלאה בהם (בחורים) בכמה וכמה גרסאות, כולם מיני תוצרים ובדלים של אשליות עומק. המזרחיות, אגב, היא נתון מובלט (ב"צ'רלי וחצי" ובעבודות אחרות), אבל נתון בין נתונים, וכזה אף מקומו, כבדל בין שאר הבדלים במערך הזה כולו, והיא אספקט של עניין קיומי ונוקב בהרבה, אוניברסלי, שקשור באותו עולם חסר מידה וחסר מידות, נטול סרגלים, עוין סרגול, זה ההולך ומתערער לנו מול העיניים שהוא בתשתית היאוש/גיחוך של אלי.

הוא גורר את הפרדוקס המיז-אן-אפימי עד למפתח של הפסבדו-תבלוט – דפוס-בלט, דפוס-שמחקה חומר – ועד נפח ממשי, בר-מגע; בנייה ממשית בחלל התצוגה ובנייה של חלל התצוגה עצמו. כלומר: אם בקצה הלוגי של שיקופיות המסמן הריק מוזמן מאליו הוויתור על הציור/פיסול הפיזי לטובת הכל בדפוס, אז שם, באותה שלילה, איתה, אורבת גם אפשרות המגע, מחדש; מעוקם אמנם כאותה מריחה לבנה. אם לא נתקלנו בעובדת קיומם של ציור, של פיסול, אז לפחות הצורך בקיומם ממתין שם.

רגע אחר על המדשאה של מובי:

אז, היה איזה פוטנציאל של גאולה (ואיחוד לבבות?) בין ה"דדו" בירוק הסוטה לאיזו רפרודוקציה קלוקלת של אחד המייסטרים שבציורים של רפי; סיכוי תרבותי "בשבילנו", תחושה של שליטה בעניינים למשל, איך בין ציור של גנרל ישראלי "מקורר" לציור צרפתי "מחומם", יסודר משהו בפינה הימתכוננית שלנו. לפחות אפשר לומר שהטכנולוגיות המגושמות שבחן רפי לא היו איום גדול. ניתן היה לחבקן אל תוך האמנות. היה ברור ובר-סימון מהו פילטר ומה לא. אז נוצרו קומפוזיציות פוליפוניות מדהימות על מבנה שכבות אפסי, רזה עד שקוף, במשקל נוצה: באך על הכלום של הדיקט, עם הפלקטים והשרבוטים. את ההללויה הבארוקי של רפי, אלי חיסל. כליל. קוד הפילטרים אינו נוכח. הכל משובט. והרושם – כבד, כעיר קורסת. קשה להבין איך זה קורה בתערוכה שרובה ניירות וקצת קרטונאז' גבס. אלי כבד וליטרלי עד חריקה, על גבול הקופירייטריות, הגבול הכי שנוא/מאיים על אמנים.

אני מבקשת להבין את הפלירט עם הגבול הזה כצורה של סקרנות. פשוט כך. כמה רחוק אפשר לדחוף את המוטציה המכנית של הדימוי, מה יהיה, איך זה יראה? ועדיין יש לציין בהקשר זה כי המיז-אן-אבים מציב קשר הדוק בין הפטישיזציה של הדימוי (בגלל השרשור) לפטישיזציה שלו, וערנות פוליטית אקוטית פזו אכן מתגלה גם אצל אלי בבירור. בזאת, אבל, כמו גם בסוגיות של הזדהות חברתית, ראוי לשמוט פרשנות המגישה ליצירה פנקסי גבייה. כאן מזדקר המקרה של יצירה תוהה עד קצה הביטול הגורף: "זהות – מה זה?!" על כן, מה שחריף עבורי ואכן במידה עצומה מהופך, ומעצם עצמותו זר למבוקש ב"ביקורת", הוא זה: התדהמה העצמית של האמן המגלה, לרגע קל, לא יותר, את פניו שלו, את זמנו שלו, מאוקלמים להפליא, דווקא בתוך מוצרי הטכנולוגיה שמגלמת את הנתק המקסימלי מכל מה שיכול להיחשב, להיתבע ברצינות, כפעולה, מחשבה או רגש: להיות לא מול, אלא פג'קי, השחרזדה מרמלה, פֶרמטכ"ל בצבע הסוטה, פֶמרילין המשופצת לנצח,

בְּתוֹם שגם דלי עמוק מדי מולה. רק לרגע, כי הוא מתנדף עם הופעתו כאפשרות כשהכל מחדש שוב בלתי מובן לחלוטין ואנחנו מאבדים אחיזה (אפילו) בזמרת, ברמטכ"ל, באלילה, בדלי.

אני מזכירה את העניין האחרון משום שטכנולוגיות השכפול נעשו הרבה יותר מאימות מאז וורהול ורפי. נראה לי שגמרנו עם הטנגו high&low בחיק האמנות. בפארסה של שולייית הקוסם שבה אנו חיים, המים הולכים וגואים. צריך גם לזכור: היסטורית, המיז-אן-אפים שימש טריק נפוץ של הפרסומת. בהכפלת מוצר לאינסוף הושגה עבורו אבסולוטיות בחלל ובזמן. לקונה – הטוב מכל שהיה, שיש ושיהיה. זו סגולתה של התהומיות הריקה; ביטול כל גיאוגרפיה ועת. אלי מהתל באבסולוטיות הזו בכוח ההפלצה, הניפוח – עד פיזי.

עוד מילה על גבול המגע הזה: יש מה שהוא סתמי ויש מה שהוא סתום. הטכנולוגיות המתקדמות של הדפוס מרצפות את העולם בסתמי, במטומטם הגמור. הדרך שבה אלי מפעיל אותן מובילה אל מה שסתום בה, בטכנולוגיה. במובן זה הוא נעמד מול הסופר-טכנולוגי כמו מול טבע, כמו מול חידת טבע. ולתדהמה הזו כוונתי בגילוי פניך, להרף עין, באיזה חתיכת נייר מודפס בצבעים גועליים. אמנות היא דבר מוגבל מאוד. אבל זה כוחה, כשיש לה. זה די מזעזע.

עדיין על המדשאה של מובי.

מי הרים פה ברצינות את הכפפה של ה-discarded objects, של פסולת ואשפה? אלי הרים אותה. כמעט לבדו בהתעקשות לשמר את הבנאלי בממדו. תחשבו: שמים. לא היה כחול אצל רפי, אבל תחושת התכלת שופעת שם; מלאכים שמנמנים צפים מן הדיקטים... אצל אלי? אכלנו אותה... כאן אלה הם לבבות הפוקסיה האיומים – צורות פרימיטיביות, נבובות כאצבעותיה הכעורות של שרה נתניהו מכיירת אותן באוויר – אשר משתכפלים לאין-קץ, עולים עד לתקרה, וזו – לא של קפלה – אותה מוריד אלי על ראשנו במפץ ביירותי, עם כל הפלט הדיגיטלי המחריד בכיעורו הסכמטי. לא, אין שמים. הכל סתום. ואם יש חלון, הוא מלא מים. אנחנו בהצפה. אנחנו באחד המעגלים הגרועים של דנטה. נחנקים בתוך קומדיה, נגררים על ספירלה בין סטודיו למוזיאון ובחזרה. אלי תוהה על הניגוד המפחיד בין אופיין ההדוניסטי של הטכנולוגיות שבהן הוא מסתכל – עצם מטרותיהן ההדוניסטיות – לבין אופיים הלא-הדוניסטי של שיקולים אתיים. של מידות, אם להתנסח דרך שולם, שעבורו זו גם שאלה ספציפית, יהודית, כאן ועכשיו: "מה מעבר לטכנולוגיה

טהורה?" (גרשם שולם, "עוד דבר", עמ' 492). השאלה מה מעבר לטכנולוגיה טהורה היא כמובן השאלה מהי העמידה מול הסתום, מול חסר הפשר. מול מה שלא יודעים.

אני אוהבת איך אלי חי בתוך הציור. הכל דפוס, אבל נראה שגם הפיסול והווידיאו הם אירועי ציור... ראש של צייר. ונוגע בי איך שהוא חי בבית. במקום. הכי חשוב: הפשטות שבה האמנות שלו מסתכלת על הסיאוב ועל הפרגמנטציה ההולכת ומסתבכת של החיים שלנו, אלה שהאמנות שמיוצרת בהם, בקושי סירת גומי לפליטים יש בשבילה.

אלי הקופץ ראש אל תוך המראה. כמה מהממת העבודה עם הסרגלים המודפסים בחתיכה אחת עם הנמדד! נזכרתי שוב בוורהול מצהיר על אהבתו לכל קופסת ברילו לחוד, וכמה בירה היה עליו לשתות כדי שיצליח ציור מושתן אחד! (מהסדרה שבוצעה בהשתנה); וידוי שהלעיג בגלוי על מחמאתו המפוקפקת של המבקר בוכלו בעניין הניצחון כביכול של הסריאלי על ההילה ועל האוריגינל. לא כך הוא. דומה כי חרדה על אובדנם, ודווקא אמונה נואשת בם, הן אלה המובילות אמן לייצר קופסאות ולצייר בשתן. כך גם אני קוראת את הצורך שעלה באלי להדפיס סרגל: לקחת מתכת מודפסת ולהדפיסה בבלט מתכתי.

הערה אחרונה לעניין המגע: על גבי פרדוקס העומק המיז-אן-אפימי, המזויף, מרוויח אלי מגע וראייה; אחרי ההרס והשריפה ואחרי העקירה. אי-אפשר היה להגיד את זה על אף "מרילין", נדמה לי; שם הכל רק מוות, ובתערוכה של אלי יש גם חיים במובן אלמנטרי, שלו: שמי אלי, גר פה, עובד פה, אני, גופי, יש לי בת, בשר מבשרי. זו הילדונת עם המזוודות שאו-טו-טו אולי היא מסתלקת לנו מפה... ולאן תלך?

קצת אחרי מלחמת העולם השנייה, בעיצומם של הבום הכלכלי והבייבי בום, שר נואל קאוורד את הפזמון החוזר המודאג על מצב העניינים:

...What's going to happen to the children when there aren't any more grown-ups?

כמה שונה הפגישה העוקצנית כאן, עכשיו, עם האב והבת האלה, מ(כאן גרים) "רפי ואילנה לביא". יש מבוססים, ויש מבוססים פחות. עד כמה כל זה קצת יותר מסובך ועשיר מפרוטוקולים סוציולוגיים. מקסים בעיני איך צף קול פרטי במקומות לא צפויים, "שרופים". כל-כך שרופים, משום שטייחחנו את הסימולציה ואת המיז-אן-אפימי עד לזרא בעשורים האחרונים, בעשייה ובכתיבה. אלי מצליח לדבר בגוף ראשון במקום האחרון שאפשר היה לדמיין קול אנושי בכלל.